

ادامه رایزنی های تهران و سمنان برای تقسیم آب یک رود خانه

سه‌م کشاورزان گرمسار از «حبله رود» آب می‌رود

گزارش

گروه ایران زمین

سال‌هاست مسأله تقسیم آب حبله رود به یکی از اختلافات میان دو استان تهران و سمنان تبدیل شده است. سمنانی‌ها می‌گویند سه‌م قانونی کشاورزان گرمسارو آزادان از این رودخانه به‌طور کامل تأمین نمی‌شود و مسئولان دو استان بارها از ضرورت همکاری برای حل مشکلات سخن گفته‌اند. تازه‌ترین نمونه، بازدید مشترک مدیران عامل شرکت‌های آب منطقه‌ای تهران و سمنان از حوزه حبله‌رود و تأکید آنها بر تأمین پایدار آب است.

حبله‌رود با طول تقریبی ۲۴۰ کیلومتر، از رودخانه‌های مهم حوزه آبریز کویر مرکزی ایران است. این رودخانه از ارتفاعات البرز در محدوده شمال‌شرقی فیروزکوه سرچشمه می‌گیرد و در ادامه مسیر، آب مورد نیاز بخش‌هایی از اراضی کشاورزی پایین‌دست در گرمسار و آزادان را تأمین می‌کند.

سرچشمه حبله‌رود از بالادست فیروزکوه عبور می‌کند و در ادامه مسیر به دشت گرمسار و ابوانکی می‌رسد. اما طی سال‌های گذشته، افزایش تقاضا در بالادست و پایین‌دست، در کنار کاهش منابع آب، این رودخانه را به یکی از کانون‌های اختلاف بر سرآب میان تهران و سمنان تبدیل کرده است.

مسأله فقط کم‌شدن بارش نیست. توسعه باغ‌ها و کشت‌های آبی در بالادست، تغییر کاربری اراضی، برداشت مستقیم از رودخانه و کانال‌ها و تصرف حریم رودخانه، از جمله عواملی است که فعلاً محلی و مسئولان به عنوان بخشی از فشارهای واردشده بر حوزه مطرح می‌کنند.

برداشت‌های بی‌رویه در بالادست،

توسعه کشت‌های پرمصرف، برداشت مستقیم از رودخانه، تغییر کاربری اراضی، ضعف نظارت بر کانال‌های انتقال آب و اختلاف بر سر تخصیص منابع سدها، زنجیره‌ای از فشارها را بر این رودخانه وارد کرده است. در پایین‌دست، گرمسار با رودخانه‌ای مواجه است که به گفته فعالان و کشاورزان این حوزه، در برخی مقاطع در عمل آبی برای رسیدن به آن باقی نمی‌ماند. در چنین شرایطی، تجربه سال‌ها مطالعه برای «مدیریت یکپارچه حوزه آبریز حبله‌رود» نیز هنوز نتوانسته است به یک سازوکار اجرایی پایدار تبدیل شود. کشاورزان گرمساری می‌گویند کاهش جریان حبله‌رود، امکان کشت را محدود و وابستگی آنها به چاه‌های زیرزمینی را افزایش داده است.

وابستگی کشاورزی گرمسار به حبله رود

هرگونه کاهش جریان آب یا اختلال در توزیع آن، می‌تواند پیامدهایی فراتر از یک اختلاف اداری داشته باشد. محدودیت آب، برنامه‌ریزی برای کشت را دشوار می‌کند. امکان پیش‌بینی میزان تولید را کاهش می‌دهد و کشاورز را در برابر هزینه‌هایی قرار می‌دهد که الزاماً یا درآمد حاصل از محصول جبران نمی‌شود. البته کم‌آبی حبله‌رود را نمی‌توان صرفاً به اختلاف میان دو استان نسبت داد. محدودیت منابع آب، تغییرات بارندگی، افزایش تقاضا و نحوه بهره‌برداری در بالادست و پایین‌دست، همگی می‌توانند در وضعیت این حوزه نقش داشته باشند. مسأله اصلی این

ظرفیت‌های شهر خلاق خوراک در خدمت رونق گردشگری و اقتصاد محلی

توسعه گردشگری از مسیر غذاهای محلی کرمانشاه

گزارش

گروه ایران زمین

کرمانشاه با برخورداری از میراث غنی غذایی و تنوع چشمگیر خوراک‌های محلی، در سال‌های اخیر به یکی از ظرفیت‌های قابل توجه گردشگری خوراک در ایران تبدیل شده است. قرار گرفتن این شهر در شبکه شهرهای خلاق یونسکو در حوزه خوراک، فرصتی برای گرفتن این شهر در شبکه شهرهای خلاق یونسکو در حوزه خوراک، فرصتی ارزشمند برای معرفی فرهنگ غذایی منطقه در سطح ملی و بین‌المللی فراهم کرده است؛ فرصتی که در صورت تداوم برنامه‌ریزی‌ها و مشارکت مؤثر بخش خصوصی و جوامع محلی، می‌تواند به رونق گردشگری، افزایش درآمد خانوارها و ایجاد فرصت‌های تازه اشتغال در استان منجر شود. در این میان، برگزاری جشنواره‌های خوراک، معرفی غذاهای اصیل و کمتر شناخته‌شده و تلاش برای ثبت و مستندسازی میراث غذایی، از جمله اقداماتی است که می‌تواند جایگاه کرمانشاه را در گردشگری غذا تقویت کند. گردشگری خوراک امروزه از یک فعالیت جانبی در جریان سفر فراتر رفته و به یکی از مؤلفه‌های مهم تجربه گردشگران تبدیل شده است. بخشی از مردم در سفرهای خود علاقه‌مندند علاوه بر بازدید از آثار تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و مکان‌های تفریحی، با فرهنگ غذایی مقصد نیز آشنا شوند و طعم غذاهای بومی آن منطقه را تجربه کنند. از این منظر، غذا صرفاً محصولی برای مصرف نیست، بلکه بخشی از هویت فرهنگی، میراث ناملموس جوامع به شمار می‌رود که روایتگر ارتباط انسان با طبیعت، اقلیم، تاریخ و شیوه زندگی اوست. کرمانشاه با برخورداری از اقلیم متنوع، پیشینه تاریخی طولانی و حضور اقوام و گروه‌های فرهنگی گوناگون، زمینه مناسبی برای توسعه این نوع گردشگری دارد. تنوع محصولات کشاورزی، دسترسی به مواد اولیه بومی و انتقال تجربه‌های آشپزی میان نسل‌ها، سفرهای متنوع در این استان پدید آورده است. خورشت خالال، دنده کباب، آش عباسعلی، آش سورانه، نان برنجی و کاک، تنها بخشی از شناخته‌شده‌ترین محصولات این میراث غذایی هستند. خوراک‌هایی که هریک می‌توانند به‌عنوان بخشی

از روایت فرهنگی کرمانشاه در معرفی این مقصد گردشگری مورد استفاده قرار گیرند.

جشنواره‌های غذایی در خدمت گردشگری

انتخاب کرمانشاه به‌عنوان سی‌وهفتمین شهر خلاق خوراک یونسکو در پاییز سال ۱۴۰۰، زمینه تازه‌ای برای بهره‌گیری هدفمند از این ظرفیت فراهم کرد. این عنوان بین‌المللی، علاوه بر افزایش امکان معرفی خوراک‌های بومی در سطح جهانی، ضرورت پیوند دادن میراث غذایی با برنامه‌های توسعه شهری، گردشگری فرهنگی و اقتصاد محلی را نیز برجسته ساخت. در واقع، ثبت کرمانشاه به‌عنوان شهر خلاق خوراک در کنار برخورداری این استان از جاذبه‌های تاریخی، گردشگری، طبیعی و تفریحی، می‌تواند به تکمیل زنجیره گردشگری منطقه کمک کند. در چنین شرایطی، گردشگران با انگیزه‌های متنوع‌تری به کرمانشاه سفر می‌کنند و امکان افزایش مدت اقامت، گسترش خرید محصولات محلی و استفاده از خدمات گردشگری نیز فراهم می‌شود. بهره‌گیری از این فرصت می‌تواند ضمن ایجاد درآمد برای مردم، به رونق کسب‌وکارهای کوچک، افزایش اشتغال و تقویت رشد اقتصادی استان کمک کند. با این حال، تحقق این اهداف به تداوم فعالیت‌ها، طراحی برنامه‌های اجرایی و تبدیل داشته‌های فرهنگی به محصولات و تجربه‌های قابل عرضه به گردشگران وابسته است. در سال‌های گذشته، برگزاری رویدادهای مرتبط با خوراک در نقاط مختلف کرمانشاه، گامی در مسیر معرفی این

برای کشاورز اهمیت دارد. میزان آبی است که در زمان مورد نیاز به زمین او می‌رسد. اگر سه‌می در اسناد و توافق‌ها تعیین شده باشد، اما تحویل واقعی آب با آن مطابقت نداشته باشد، اختلاف همچنان باقی می‌ماند. از همین رو، برای ارزیابی وضعیت حقابه گرمسار باید چند پرسش روشن پاسخ داده شود: میزان سه‌م قانونی این منطقه بر اساس اسناد معتبر چقدر است؟ چه مقدار آب در عمل تحویل می‌شود؟ میزان کسری احتمالی چه اندازه است؟ و مسئولیت جبران آن بر عهده کدام دستگاه یا بهره‌بردار قرار دارد؟

توافق تهران و سمنان

در ۳۰ تیر امسال، نشست مشترک استانداران تهران و سمنان با محوریت مسائل حقابه کشاورزان حوضه حبله‌رود، تکمیل سد نمرود و اختلافات میان گرمسار و فیروزکوه برگزار شد. تکمیل سردهانه‌های حبله‌رود و تشکیل کمیته مشترک تخصصی از جمله تصمیم‌های اعلام شده بود.

محمدجواد کولیوند، استاندار سمنان، اعلام کرد که قرار است ۵۰ میلیارد تومان از محل اعتبارات در اختیار استانداری تهران برای تکمیل ۱۰ سردهانه حبله‌رود اختصاص یابد و عملیات مربوط به آن در بازه زمانی سه‌ماهه به پایان برسد. همچنین مقرر شد کمیته‌ای مشترک با حضور معاونان عمرانی دو استانداری و مدیران دستگاه‌های مرتبط، مسائل سد گرمسار و فیروزکوه و نحوه تأمین و توزیع آب را پیگیری کند. این نشست همچنین بر پیگیری تأمین اعتبار مورد نیاز برای تکمیل سد نمرود تأکید داشت. این تصمیم‌ها از آن جهت اهمیت دارند که بخشی از مسأله آب فقط به مقدار منابع موجود مربوط نیست، زیرساخت‌های انتقال و توزیع نیز در رساندن آب به بهره‌برداران نقش دارند. سردهانه‌های مناسب و شبکه توزیع کارآمد می‌توانند به کاهش هدررفت و مدیریت بهتر جریان آب کمک کنند. با این حال، تکمیل زیرساخت‌ها زمانی به نتیجه مطلوب می‌رسد که هم‌زمان با رعایت ضوابط برداشت و اجرای دقیق سه‌م‌های تعیین‌شده همراه باشد.

کم‌آبی حبله‌رود را نمی‌توان صرفاً به اختلاف میان دو استان سمنان و تهران در خصوص حقابه نسبت داد. محدودیت منابع آب، تغییرات بارندگی، افزایش تقاضا و نحوه بهره‌برداری در بالادست و پایین‌دست، همگی می‌توانند در وضعیت این حوزه نقش داشته باشند

است که در شرایط محدودیت منابع، قواعد تقسیم آب چگونه اجرا می‌شود و چه سازوکاری تضمین می‌کند که حقوق بهره‌برداران پایین‌دست نیز رعایت شود. مطالبه حقابه حبله‌رود در گرمسار موضوع تازه‌ای نیست و در سال‌های گذشته بارها از سوی کشاورزان و مسئولان منطقه مطرح شده است. در ماه‌های اخیر نیز این مطالبه وارد مرحله تازه‌ای شده است.

از آخرین اصلاح حقابه حبله رود ۹ ماه می‌گذرد. هرچند اصلاح مصوبه حقابه رود با هدف شفاف‌سازی تعهدات و تسریع در اجرای مصوبات انجام شده بود، با وجود این، وجود مصوبه به‌تنهایی به معنای حل مسأله نیست. آنچه

ثبت کرمانشاه به‌عنوان شهر خلاق خوراک در کنار برخورداری این استان از جاذبه‌های تاریخی، گردشگری، طبیعی و تفریحی می‌تواند به تکمیل زنجیره گردشگری منطقه کمک کند. در چنین شرایطی، گردشگران با انگیزه‌های متنوع‌تری به کرمانشاه سفر می‌کنند

گردشگری خوراک در مسیر توسعه

از سوی دیگر، حضور پررنگ تر عنوان شهر خلاق خوراک در فضای مجازی و صفحات اجتماعی واحدهای صنفی فعال در حوزه غذا، رستوران‌ها، شیرینی‌فروشی‌ها و تولیدکنندگان محصولات محلی می‌تواند نقش مهمی در افزایش شناخت عمومی داشته باشد. معرفی خوراک‌های اصیل، انتشار تصاویر و ویدئوهای جذاب از مراحل تهیه غذاها و روایت داستان شکل‌گیری آنها، از جمله اقداماتی است که می‌تواند توجه مخاطبان بیشتری را به ظرفیت‌های غذایی استان جلب کند. در این مسیر، همکاری جامعه رسانه‌ای، فودبلاگرها و فعالان شبکه‌های اجتماعی با نهادهای مسئول و کسب‌وکارهای محلی می‌تواند به معرفی مؤثرتر کرمانشاه و تقویت جایگاه آن در گردشگری خوراک منجر شود. یکی از اقدامات مهم در این راستا، برگزاری آن‌ها و شیرینی‌های محلی به عنوان یک برند گردشگری است. در این کو، مقصد گردشگری تنها به شهر کرمانشاه محدود نمی‌ماند و روستاها و دیگر شهرهای استان نیز با معرفی غذاهای ویژه خود، به بخشی از زنجیره گردشگری تبدیل می‌شوند. گردشگری خوراک از این طریق می‌تواند زمینه آشنایی مسافران با ظرفیت‌های کمتر شناخته‌شده مناطق مختلف را فراهم کرده و فرصت عرضه محصولات محلی را برای کسب‌وکارهای کوچک افزایش دهد. البته تحقق این هدف مستلزم اطلاع‌رسانی مناسب، دسترسی آسان به محل برگزاری و

ثبت حدود ۲۰۰ خوراک از مناطق مختلف استان در دستور کار قرار گرفته است. این طرح قرار است اطلاعاتی درباره مواد اولیه، شیوه تهیه، ارزش غذایی و پیشینه فرهنگی خوراک‌ها گردآوری کند و در قالبی مکتوب و دیجیتال، به زبان‌های فارسی و انگلیسی در اختیار مخاطبان قرار دهد. اهمیت این اقدام تنها در تهیه فهرستی از غذاها خلاصه نمی‌شود. ثبت روایت‌های محلی، وجه تسهیم هویت‌های ارتباط آنها با آیین‌ها و مناسبت‌های اجتماعی و شیوه انتقال دستوره‌های پخت میان نسل‌ها، می‌تواند به تولید محتوای

ثبت کرمانشاه به‌عنوان شهر خلاق خوراک در کنار برخورداری این استان از جاذبه‌های تاریخی، گردشگری، طبیعی و تفریحی می‌تواند به تکمیل زنجیره گردشگری منطقه کمک کند. در چنین شرایطی، گردشگران با انگیزه‌های متنوع‌تری به کرمانشاه سفر می‌کنند

حضور کرمانشاه در رویدادهای بین‌المللی غذا

در این میان، نقش بانوان کرمانشاهی در حفظ و انتقال دانش بومی آشپزی قابل توجه است. بخش مهمی از تنوع خوراک‌های خانگی، نان‌ها و شیرینی‌های محلی حاصل تجربه‌هایی است که در خانواده‌ها شکل گرفته و نسل به نسل منتقل شده‌اند. حمایت از این دانش بومی از طریق آموزش، ایجاد فرصت‌های فروش، توسعه بسته‌بندی مناسب و مشارکت دادن تولیدکنندگان محلی در جشنواره‌ها، می‌تواند علاوه بر حفاظت فرهنگی، به تقویت توان اقتصادی خانوارها نیز کمک کند. همچنین همکاری رستوران‌ها، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مراکز آموزشی و فعالان صنایع غذایی می‌تواند عرضه خوراک‌های محلی را از مناسبت‌های محدود به بخشی پایدار از خدمات گردشگری استان تبدیل کند.

تجربه حضور کرمانشاه در رویدادهای بین‌المللی خوراک، از جمله برنامه‌های برگزارشده در چین و ماکائو، نشان می‌دهد که معرفی غذاهای بومی می‌تواند بستری برای شناساندن گسترده‌تر فرهنگ خوراک‌هایی مانند خورشت خالال، ترخینه و قاورمه، امکان برقراری ارتباط فرهنگی با دیگر کشورها را فراهم می‌کند. پیوندهای فرهنگی و شهری حاصل از این تعاملات نیز می‌توانند زمینه همکاری‌های تازه در حوزه گردشگری، تبادل تجربه و معرفی جاذبه‌های کرمانشاه را تقویت کنند. با وجود این ظرفیت‌ها، پایداری گردشگری خوراک به عبور از برگزاری رویدادهای مقطعی و حرکت به سوی برنامه‌ای منسجم نیاز دارد. تدوین تقویم سالانه جشنواره‌ها، معرفی یکپارچه رویدادهای استان، مشارکت فعال کسب‌وکارهای محلی، ارتقای کیفیت خدمات، توجه به ملاحظات زیست‌محیطی و ارزیابی میزان حضور گردشگران و درآمد حاصل از برنامه‌ها، از جمله اقداماتی است که می‌تواند اثربخشی فعالیت‌ها را افزایش دهد. همچنین ضروری است میان عنوان شهر خلاق خوراک، محصولات قابل عرضه در بازار و

فراتر از تقسیم آب

در تازه‌ترین تحول، مدیران عامل شرکت‌های آب منطقه‌ای سمنان و تهران از حوزه حبله‌رود بازدید کردند. حمید احسانی و یاسر رهبردین در این بازدید مسائل و ظرفیت‌های موجود را بررسی کردند و بر تقویت تعامل، گفت‌وگوی مستمر و تشکیل نشست‌های کارشناسی مشترک تأکید داشتند. با این حال، خبرمنتشرشده جزئیات یک توافق تازه درباره میزان حقابه گرمسار زمان‌بندی تحویل آب یا نتیجه مشخص بررسی‌های کارشناسی را بیان نمی‌کند.

حبله‌رود در شرایطی باید نیازهای کشاورزی و سایر مصارف را پاسخ دهد که منابع آب در بسیاری از مناطق کشور با محدودیت روبه‌رو هستند. از این رو، حل اختلاف میان تهران و سمنان نمی‌تواند تنها به تقسیم آب موجود محدود بماند؛ مدیریت مصرف، جلوگیری از برداشت‌های خارج از ضوابط، حفاظت از حریم رودخانه و بهبود بهره‌وری آبیاری نیز باید در دستور کار باشد. اگر برداشت‌های بالادست خارج از چارچوب قانونی انجام شود، نظارت مؤثر و برخورد با تخلف ضروری است؛ همان‌طور که هرگونه ادعا درباره برداشت غیرمجاز باید بر اساس بررسی کارشناسی و مستندات معتبررسیدگی شود. از سوی دیگر، کشاورزی پایین‌دست نیز برای سازگاری با محدودیت آب به اطلاعات دقیق درباره میزان تخصیص، زمان‌بندی رهاسازی و وضعیت منابع نیاز دارد. تکمیل زیرساخت‌های توزیع، بهبود روش‌های آبیاری و حرکت به سوی الگوی کشت متناسب با ظرفیت منابع آب می‌تواند بخشی از راه‌حل باشد، اما هیچ‌یک جایگزین اجرای حقوق قانونی بهره‌برداران نیست. مدیریت پایدار زمانی محقق می‌شود که هم منابع آب حفاظت شوند و هم قواعد تخصیص و تحویل آب برای همه طرف‌ها روشن و قابل نظارت باشد. بازدید اخیر مدیران آب منطقه‌ای دو استان می‌تواند فرصتی برای تسریع در این مسیر باشد. مشروط بر آن که به تصمیم‌های مشخص، مسئولیت‌های روشن و نتایج قابل اندازه‌گیری منجر شود. برای کشاورز گرمساری، پایان اختلاف زمانی معنا پیدا می‌کند که بتواند با اطمینان بیشتری درباره کشت، هزینه‌های تولید و آینده زمین خود تصمیم بگیرد. حبله‌رود رودخانه‌ای مشترک است، اما پایداری آن نیز به همکاری مشترک نیاز دارد؛ همکاری‌ای که نتیجه‌اش باید در جریان آب و زندگی مردم پایین‌دست دیده شود.

برش

مطالبه کشاورزان به سطح ملی رسید

ایجاد اجتماعی مسأله در شهریور امسال آشکارتر شد. در دوم شهریور گروهی از کشاورزان گرمسار در مسیر یکی از طرح‌های افتتاحی هفته دولت با مجید انصاری، معاون حقوقی رئیس‌جمهور دیدار کردند و خواستار تعیین تکلیف حقابه خود شدند. نماینده کشاورزان در این دیدار، موضوعاتی مانند برداشت آب در بالادست، توسعه کشت جالیز، تصرف حریم و بستر رودخانه و محقق‌نشدن سهم آب کشاورزان را مطرح کرد. انصاری نیز اعلام کرد که موضوع از مسیر حقوقی پیگیری خواهد شد. این مطالبات، دیدگاه و ادعای کشاورزان درباره وضعیت موجود

غذا، معرفی رستوران‌های عرضه‌کننده خوراک‌های اصیل، برگزاری کارگاه‌های آموزش آشپزی محلی و فراهم کردن امکان بازدید از کارگاه‌های تولید نان و شیرینی، از جمله اقداماتی است که می‌تواند تجربه گردشگران را غنی‌تر کند. طرح‌هایی مانند ایجاد گذر خلاق خوراک، راه‌اندازی دهکده خلاق خوراک و اعطای نشان اصالت و کیفیت به واحدهای فعال در این حوزه نیز در صورت اجرا و استمرار، ظرفیت آن را دارند که میان تولیدکنندگان محلی و بازار گردشگری ارتباط مؤثرتری برقرار کنند.

تجربه واقعی گردشگران ارتباطی روشن برقرار شود تا این جایگاه بین‌المللی به مزیتی ملموس برای فعالان اقتصادی تبدیل شود. کرمانشاه امروز از پشتوانه‌ای فرهنگی برخوردار است که می‌تواند در کنار آثار تاریخی، طبیعت متنوع و جاذبه‌های گردشگری، به یکی از محورهای اصلی معرفی استان تبدیل شود. برگزاری جشنواره‌های

خوراک در شهرها و روستاها، شناسایی غذاهای کمتر شناخته‌شده، تدوین اطلس خوراک، تبلیغ گسترده‌تر عنوان شهر خلاق خوراک و توسعه همکاری میان بخش دولتی، خصوصی، رسانه‌ها و جوامع محلی، اجزای مکمل این مسیر هستند. بهره‌گیری هدفمند از این ظرفیت‌ها می‌تواند ضمن حفظ میراث غذایی و تقویت هویت فرهنگی کرمانشاه، زمینه افزایش ماندگاری گردشگران، رونق کسب‌وکارهای محلی و توزیع گسترده‌تر منافع اقتصادی سفر را فراهم کند؛ مسیری که در آن، طعم‌های اصیل کرمانشاه نه‌تنها یادگاری از گذشته، بلکه سرمایه‌ای برای توسعه آینده استان خواهد بود.